

2023

# EU:s cancerplan i Sverige

Färdplan för ett tobaksfritt Sverige 2040



CANCER  
FONDEN

# Mot ett tobaksfritt Sverige 2040

Cancerfondens vision är att besegra cancer. Vårt mål är att färre ska drabbas och fler ska överleva. Effektiva och kraftfulla åtgärder mot att minska konsumtionen av tobak är en avgörande faktor för att färre ska drabbas av cancer. År 2021 presenterade EU-kommissionen en europeisk plan för att besegra cancer, Europe's Beating Cancer Plan. Planen syftar till att minska antalet som insjuknar och dör i cancer. Den fokuserar på fyra huvudområden: förebyggande arbete, tidig upptäckt, diagnos och behandling samt bättre livskvalitet för cancerpatienter och canceröverlevare. Genom att arbeta mot EU:s långsiktiga mål om att minska tobaksbruket till 2040 skulle Sverige snabbare minska de påverkbara cancerfallen.

EU:s cancerplan innehåller ett långsiktigt mål om att minska tobakskonsumtionen i hela Europa. Tobakskonsumtion fortsätter vara den främsta förebyggbara orsaken till cancer och genom att minska tobaksbruket kan fler cancerfall förebyggas. Med målet om en tobaksfri generation till 2040, där mindre än fem procent av befolkningen brukar tobak, vill EU eliminera tobakskonsumtionen i Europa. Idag använder omkring 25 procent av Europas befolkning tobak. Ett framgångsrecept i EU:s cancerplan är att den samordnas och följs upp genom en tillhörande tidsatt färdplan för implementering. I denna går det enkelt att följa vilken del av EU-kommissionen som ansvarar för de olika områdena och vad som ska göras respektive år. Under åren som cancerplanen sträcker sig behandlas EU:s olika direktiv på tobaksområdet och nya rekommendationer kommer att presenteras. Ett arbete som inkluderar att EU arbetar för att neutrala paket införs, smaksättning förbjuds och marknadsföring genom annonser, sponsring och på sociala medier regleras.

Sverige har ett bra utgångsläge för att nå målsättningen om en tobaksfri generation till 2040 men det kräver att fler nödvändiga politiska åtgärder planeras och vidtas. Sedan 2016 har Sverige målet om ett Rökfritt Sverige till 2025

som innebär att högst fem procent av befolkningen ska röka. Idag röker sex procent av den totala befolkningen, men de socioekonomiska skillnaderna är fortfarande stora. Bland personer med kort utbildning röker betydligt fler än i gruppen med lång utbildning. För att nå EU:s målsättning krävs bl.a. åtgärder som bidrar till att minska de socioekonomiska skillnaderna.

EU:s cancerplan är tydlig med att målsättningen är att minska konsumtionen av samtliga tobaksprodukter. Det innebär att konsumtionen av både traditionella tobaksprodukter och tobaksindustrins nya nikotinprodukter behöver minska. Det totala tobaksbruket är fortfarande stort i Sverige och 2022 använde 19 procent någon form av tobak eller nikotinprodukt dagligen. Framförallt bland unga har nya tobaks- och nikotinprodukter etablerat sig och konsumtionen stiger i åldern 16-29 år. En forskningsöversikt från 2020 gjord av Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) visar att personer som snusar eller använder e-cigarett med tiden oftare börjar röka tobak än personer som inte använder sådana produkter. Den visar också att det **inte** finns belägg för att personer som börjar använda nikotinprodukter som snus och e-cigarett minskar sin användning av mer skadligt

nikotinbruk som tobaksrökning. För att nå målsättningen i EU:s cancerplan om en tobaksfri generation krävs åtgärder som bidrar till att minska bruket av samtliga tobaks- och nikotinprodukter.

Cancerfondens vision är att besegra cancer. Vårt mål är att färre ska drabbas och fler ska överleva. Effektiva och kraftfulla åtgärder mot att minska konsumtionen av tobak är en avgörande faktor för att färre ska drabbas av cancer. Genom att nå EU:s mål om en tobaksfri generation till 2040 kan Sverige snabbare minska de påverkbara cancerfallen som orsakas av tobaksbruk.

De **socioekonomiska skillnaderna** i rökning är stora. 12% av personer med kort utbildning röker medan endast 2% av personer med lång utbildning röker.



## Sveriges utmaningar för att nå ett tobaksfritt 2040

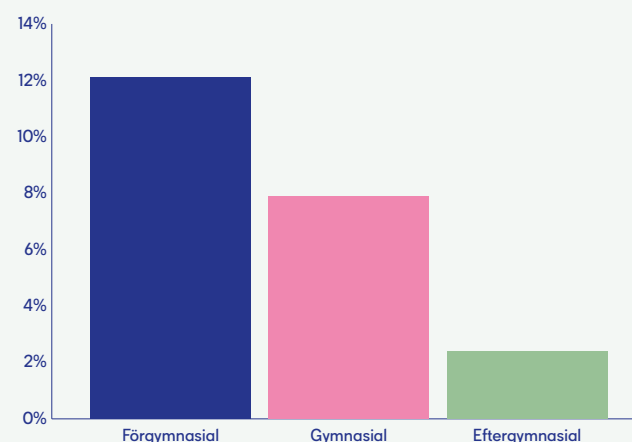
Den dagliga tobaksrökningen har minskat i Sverige sen 1990-talet till följd av kraftfulla åtgärder. Åtgärder som att begränsa tillgänglighet och efterfrågan genom exempelvis tillståndsplikt för försäljning, åldersgräns, rökfria miljöer och en aktiv prispolitik, har varit effektiva. Dagens utmaningar kräver fortsatt effektiva åtgärder för att minska det totala tobaks- och nikotinbruket.

Enligt den nationella folkhälsoenkäten som har data från 2004 har andelen dagliga tobaksrökare i åldern 16 till 84 år i Sverige minskat med 65 procent mellan 2004–2022. Det innebär att det 2022 var sex procent som uppgav att de rökte på daglig basis. Daglig tobaksrökning är dock fortfarande vanligare bland personer med kort utbildning än bland personer med lång utbildning. I gruppen med kort utbildning röker två procent och i gruppen med lång utbildning röker tolv procent. Skillnaden är stor och ser dessutom ut att ha ökat de senaste åren. Det är en stor utmaning för Sverige men som med rätt åtgärder är möjlig att påverka. Det finns dessutom en risk att den nedgång som syns i frågeundersökningar ser större ut än den faktiskt är eftersom den baseras på självrapporterad data. Enligt Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) motsvarar försäljningen av cigaretter inte totalkonsumtionen. Det finns således en underrapportering som ser ut att ha ökat i takt med att synen på cigaretter i samhället har blivit mer restriktiv.

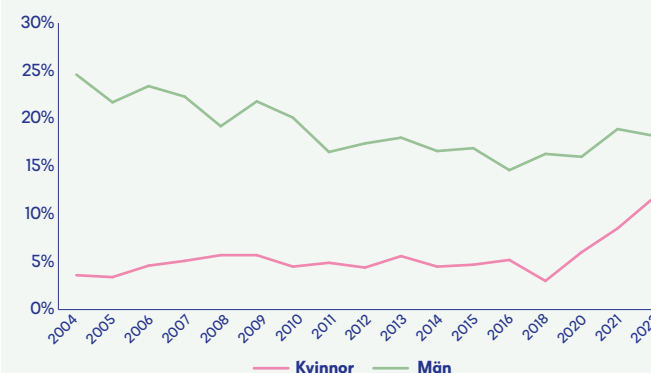
Ytterligare en utmaning för Sverige är tobaksbruket hos unga. Enligt CAN röker en femtedel av eleverna i årskurs två på gymnasiet. Snusning (oavsett snussort) har ökat bland gymnasieeleverna och särskilt stor har uppgången varit bland flickor. År 2022 var det 22 procent bland gymnasieeleverna som snusade. Det förändrade tobaksbruket syns även hos unga vuxna enligt den nationella folkhälsoenkätens siffror för åldersgruppen 16–29 år. Nya produkter som vitt snus, heat-not-burn och e-cigaretter har de senaste åren etablerats på marknaden och är framförallt vanliga bland de yngre åldersgrupperna. Särskilt stor är ökningen av vitt snus hos kvinnor under 29 år.

Källa för diagram: Nationella folkhälsoenkäten - Hälsa på lika villkor

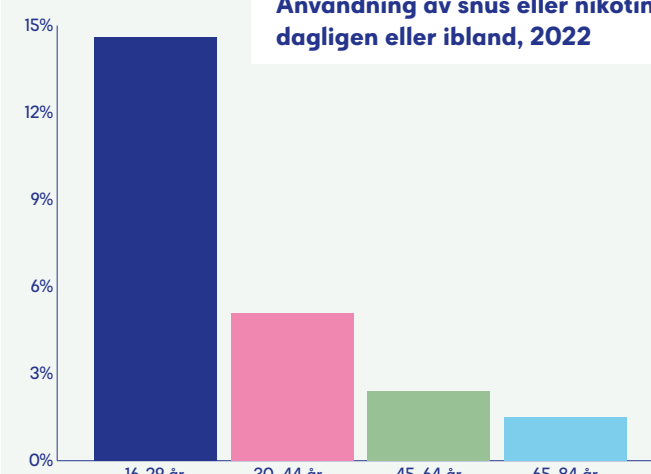
### Daglig tobaksrökning, 2022



### Snusar dagligen, 16-29 år



### Användning av snus eller nikotinsnus dagligen eller ibland, 2022

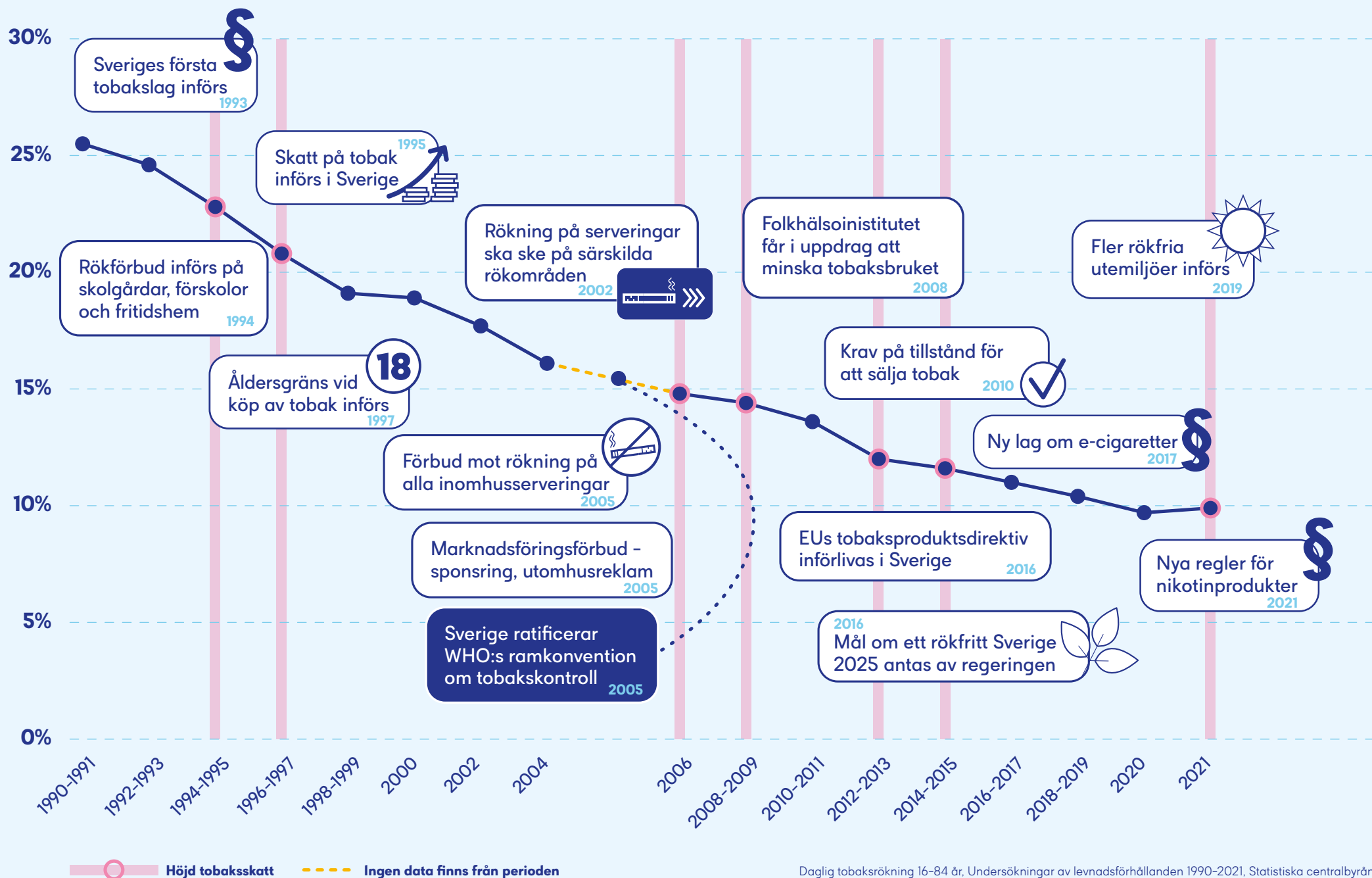


1/5

En femtedel av eleverna i årskurs två på gymnasiet röker.

Källa: CAN:s nationella skolundersökning

# Kraftfulla åtgärder för att minska tobaksrökningen har varit effektiva



## Cancerfondens förslag

Cancerfonden ser att EU:s cancerplan kan fungera som en bra grund för en kraftig ambitionshöjning av arbetet på cancerområdet i Sverige. Vi vill se en ny nationell cancerstrategi som bl.a. innehåller tydliga mål om att minska de påverkbara cancerfallen. Arbetet med att minska tobakskonsumtionen måste vara en del av en ny nationell cancerstrategi men området behöver tilldelas en egen färdplan redan nu med start 2023.

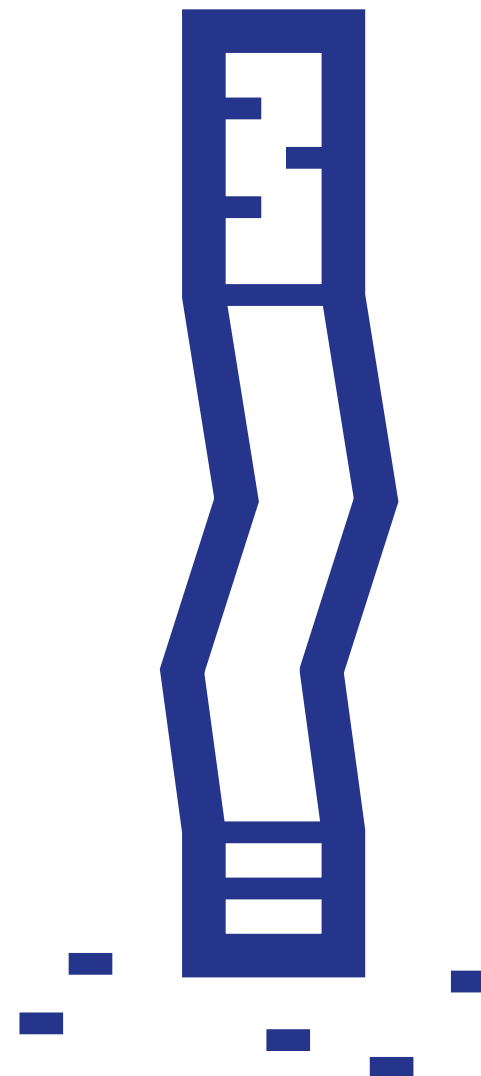
Med en målsättning att minska de påverkbara cancerfallen kan utvecklingen kontinuerligt utvärderas och riktade åtgärder införas. Regeringens mål bör vara att minska de påverkbara cancerfallen med 30 procent till 2030.

För att nå det målet krävs bl.a. att Sverige i enlighet med EU:s cancerplan arbetar för en tobaksfri generation till 2040. Vägen för att minska tobakskonsumtionen finns redan beskriven i WHO:s ramkonvention för tobak men trots att Sverige ratificerade konventionen redan 2005 är det flera åtgärder som ännu inte har implementerats i Sverige.

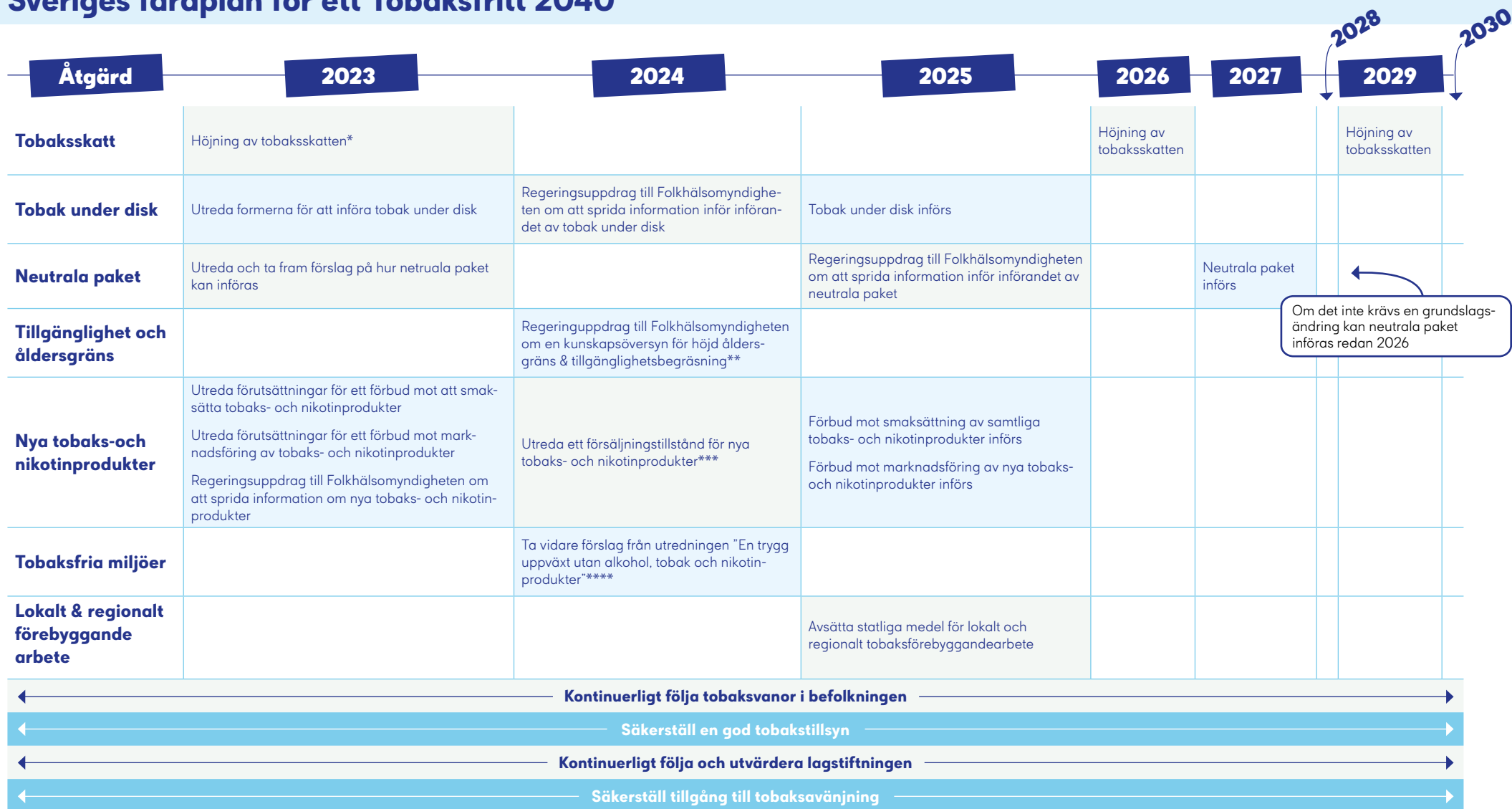
Cancerfonden har tagit fram ett förslag till färdplan för genomförandet av en Tobaksfri generation till 2040.

### CANCERFONDEN ANSER ATT:

- En konkret färdplan ska tas fram för att nå målsättningen om en tobaksfri generation till 2040.
- Regelbundna och betydande höjningar av tobaksskatten ska genomföras.
- Tobaksförpackningar ska utformas neutralt och utan logotyper.
- Förbud mot att exponera tobak i butiker ska införas.
- Regleringen av e-cigarettor och andra nikotinprodukter ska harmoniseras med lagstiftningen för cigaretter och gälla såväl e-cigarettor med nikotin som utan.



# Sveriges färdplan för ett Tobaksfritt 2040



\*En höjning av tobaksskatten fortsätter ske med regelbundna intervaller.

\*\* Det finns länder som har infört en höjd åldersgräns för köp av tobak och att tobak enbart får säljas i utvalda butiker.

\*\*\*Detta innebär att en ny produkt måste godkännas före den etableras på marknaden, likt regleringar för läkemedel.

\*\*\*\*Hösten 2023 presenterar utredningen förslag om bland annat tobaksfri skoltid.